

1.

Přehled dosavadního bádání o konfirmačních a konsensních listinách

Konfirmační neboli potvrzovací listiny patřily již ve 13. století mezi nejhonněji vydávané a nejčastěji používané druhy písemností našich středověkých zeměpánů a jejich kancelářů. Avšak bádání o nich (lze-li o něm do 70. let 20. století vůbec mluvit) stálo dlouho v pozadí zájmu našich historiků i diplomatiků. Práce, které u nás vznikaly na poli středověké české panovnické diplomatiky, se tímto druhem listin zabývaly většinou pouze okrajově, bez zkoumání hlubších souvislostí jejich existence a zpravidla v návaznosti na jiný řešený problém.¹ Později se studium konfirmačních listin občas stávalo součástí větších prací,² jindy pouze okrajovou záležitostí při zkoumání jiných témat³ anebo náplní drobných dílčích studií.⁴

Jistý průlom v oblasti bádání o konfirmačních listinách přinesla do naší diplomatiky teprve 70. léta 20. století. Tehdy se studium této problematiky začalo pěstovat na filozofické fakultě brněnské univerzity. Vznikla zde celá řada diplomových i disertačních prací, které zejména zpočátku byly zaměřeny především na konfirmace z přemyslovského období (v souvislosti se zdejším edičním programem a s pracemi na CDB). V roce 1977 zde byly obhájeny první tři diplomové práce, které se zabývaly panovnickými konfirmacemi Přemyslovců z let 1078 až 1255.⁵ Na samém sklonku 70. let pak na ně navázala disertační práce Z. Daňkové,⁶ diplomová práce S. Tesařové,⁷ která výzkum přemyslov-

(1) Např. VOJTÍŠEK, V.: *O privilegiu knížete Soběslava pro pražské Němce a jeho konfirmací*. In: Výbor rozprav a studií V. Vojtíška. Praha 1953, s. 311-323; HAAS, A.: *Česká královská kancelář za Jindřicha Korutanského*. Praha 1940, s. 20; DUŠKOVÁ, S.: *Dva zvláštní případy konfirmačních listin Václava II.* In: Studie k diplomacie doby přemyslovské. Praha 1954, s. 83-108, atp.

(2) SPĚVÁČEK, J.: *Karel IV. Život a dílo (1316-1378)*. Praha 1979, s. 268-275.

(3) SPĚVÁČEK, J.: *Lucemburské dvouvládí v českých zemích v letech 1334-1346*. ČsČH 19 (1971), s. 75-78; RAK, P.: *Česká venkovská královská města v politice Jiřího z Poděbrad*. SH 32 (1985), s. 5-51.

(4) SPĚVÁČEK, J.: *Význam státoprávních rozhodnutí a konfirmací Karla IV. z roku 1348*. (K 640. výročí jejich zlistinění). ČNM, řada historická, roč. 157 (1988), s. 21-31.

(5) LISÁ, K.: *Potvrzovací listiny přemyslovských panovníků, I. část (1078-1230)*. FF UJEP, Brno 1977; ADAMUSOVÁ, R.: *Potvrzovací listiny přemyslovských panovníků, II. část (1228-1240)*. FF UJEP, Brno 1977; DAŇKOVÁ, Z.: *Potvrzovací listiny přemyslovských panovníků, III. část (1241-1255)*. FF UJEP, Brno 1977.

(6) DAŇKOVÁ, Z.: *Potvrzovací listiny Přemysla Otakara II. v letech 1256-1266*. FF UJEP, Brno 1979.

ských konfirmačních listin dovedla až k roku 1310, a konečně diplomová práce H. Frimmerové o vidimusech a nepanovnických konfirmacích z přemyslovské doby.⁸

Přibližně od počátku 70. let začaly postupně vznikat práce, jejichž autorem byl na brněnské filozofické fakultě činný Vladimír Vašků, které pozornost obrátily na výzkum zeměpanských konfirmací pro moravské kláštery v 18. století.⁹ V souvislosti s nimi se začalo se zkoumáním problematiky novověkých revizí středověkých a raně novověkých listin vůbec, se zvláštním zřetelem na moravská zeměpanská i poddanská města.¹⁰

V oblasti nauky o středověku se bádání během 80. let zaměřilo na 14. století. V roce 1984 vznikla diplomová práce Marie Fajtlové,¹¹ která začala se studiem potvrzovacích listin z doby lucemburské. Na ni pak svými diplomovými pracemi navázaly v roce 1988 Božena Müllerová¹² a v roce 1992 Lenka Slavičková,¹³ která si poprvé vedle konfirmačních listin začala všimnout i listin konsensních. Studium této problematiky v lucemburském období završila v roce 1998 disertační práce Lenky Martínkové.¹⁴

(7) TESAŘOVÁ, S.: *Konfirmační listiny z období Přemyslovců (1278-1310)*. FF UJEP, Brno 1979.

(8) FRIMMEROVÁ, H.: *Vidimusy a nepanovnické konfirmace v přemyslovském období*. FF UJEP, Brno 1983.

(9) Např. VAŠKŮ, V.: *Eine nicht durchgeführte Konfirmation mittelalterlicher Urkunden in der josephinischen Zeit*. FD 1, 1971, s. 307-320; *Landesfürstliche Konfirmationen des 18. Jahrhunderts für mährischen Klöster. (Umriss)*. FD 2 (1976), s. 199-220; *Panovnické konfirmace pro moravské kláštery v 18. století*. Novověké úřední revize středověkých a raně novověkých listin. Brno 1981; *Přehled výsledků revizí a konfirmací listin nejstarších moravských klášterů v 18. století*. SAP 34 (1984), s. 540-585 a další.

(10) Např. ČOUPEK, M.: *Konfirmace městských privilegií na Moravě v 18. století*. Novověké revize středověkých a raně novověkých listin měst Znojma a Uherského Hradiště. FF UJEP, Brno 1981 (vyšlo tiskem: *Konfirmace privilegií města Znojma v 18. století*. In: Sborník SOA v Brně, 1984, s. 103-118); mezi další práce na toto téma pak patří MALOCHOVÁ, E. v r. 1981 pro Tišnov, VOTAVOVÁ, R. rovněž v roce 1981 pro Jihlavu (vyšlo tiskem ve VVM 35 (1983), s. 292-301.), LORENCOVÁ, V. také v roce 1981 pro Třebíč, ROHÁČKOVÁ, D. v roce 1982 pro Prostějov, VOZAR, J. v roce 1982 pro města obecně, PLEVOVÁ, M. v roce 1984 pro Uničov (vyšlo tiskem: *Konfirmace privilegií města Uničova v 18. století*. In: *Okresní archiv v Olomouci*, 1989, s. 71-89.) a CAFOURKOVÁ, M. v roce 1988 pro Ivančice (vyšlo tiskem: *Konfirmace privilegií města Ivančic v 17. a 18. století*. Novověké revize středověkých a raně novověkých listin. SAP 40 (1990), s. 397-430).

(11) FAJTLOVÁ, M.: *Panovnické konfirmační listiny Lucemburků pro moravské příjemce (1310-1340)*. FF UJEP, Brno 1984.

(12) MÜLLEROVÁ, B.: *Panovnické konfirmační listiny pro moravské příjemce v době lucemburské v letech 1341-1355*. FF UJEP, Brno 1988.

(13) SLAVIČKOVÁ, L.: *Panovnické konfirmační a konsensní listiny pro moravské příjemce v době lucemburské v letech 1356-1411*. FF MU, Brno 1992.

(14) MARTÍNKOVÁ, L.: *Konfirmační a konsensní listiny lucemburských panovníků pro moravské příjemce, vydané v letech 1310 až 1411*. Jejich význam, funkce a úloha v pozd-

Jestliže literatura o konfirmačních listinách není nijak bohatá, pak lze říci, že konsensní listiny jsou v tomto směru doslova „Popelkou“. Kromě naposledy jmenované diplomové a disertační práce v podstatě předmětem samostatného studia nebyly.¹⁵ V této studii je tedy problematika konsensních listin z lucemburské doby pro moravské příjemce vůbec poprvé řešena jako svébytný problém, byť postavený do vztahu k listinám konfirmačním.

---

něstředověké moravské společnosti. FF MU, Brno 1998. Přepřacovanou, v řadě ohledů doplněnou a upravenou verzí této disertační práce je i tato publikace.

(15) SPĚVÁČEK, J. ve stati *Lucemburské dvouvládlí v českých zemích v letech 1334-1346*. ČsČH 19 (1971), na s. 75-78 uvažuje o tomto druhu listin jako o obsahově-funkčním podtypu konfirmačních listin, více pozornosti jim však nevěnuje a název „konsensní listina“ pro tyto písemnosti rovněž nepoužívá. Tento souhrnný název pro písemnosti obsahující povolení, schválení případně i nařízení vytvořil doc. V. Vašků při jedné z ústních konzultací s autorkou.